

رهبری شهید و گفتمان وحدت اسلامی: بنیان‌های نظری و راهبردهای عملی

در منظومه فکری رهبری شهید حضرت آیت‌الله خامنه‌ای، مفهوم وحدت اسلامی همواره جایگاهی محوری و راهبردی داشته است. ایشان با درکی عمیق از جغرافیای سیاسی جهان اسلام و آگاهی از آسیب‌پذیری‌های امت اسلامی در برابر تهدیدات مشترک، وحدت را نه یک شعار سیاسی مقطعی، بلکه پروژه‌ای حیاتی، تمدنی و وجودی برای جهان اسلام ترسیم کرده‌اند. در این یادداشت، بنیان‌های نظری و راهبردهای عملی این گفتمان را از منظر رهبری معظم تحلیل می‌کنیم.

بنیان‌های نظری وحدت در اندیشه رهبری

۱. فقه تقریبی: بازگشت به مشترکات

یکی از نوآوری‌های نظری رهبری، طرح «فقه تقریبی» به مثابه روشی برای گفتگوی فقهی بین مذاهب اسلامی است. از نگاه ایشان، تمرکز بر مشترکات فقهی مذاهب - مانند نماز، روزه، حج، زکات و اصول اخلاقی - نه به معنای نادیده گرفتن اختلافات، بلکه به قصد ایجاد وفاق عملی و همکاری در عین حفظ هویت‌های مذهبی است. این رویکرد، اختلافات فرعی را به حاشیه می‌راند و ظرفیت‌های همگرایی را برجسته می‌سازد.

۲. دشمن‌شناسی هوشمندانه: محور توطئه

در اندیشه رهبری، شناخت صحیح دشمن، مهم‌ترین پیش‌نیاز وحدت است. ایشان استکبار جهانی و صهیونیسم بین‌المللی را به‌عنوان تهدید مشترک تمامی مذاهب اسلامی معرفی می‌کنند و معتقدند ائتلاف انرژی امت اسلام در اختلافات داخلی، تنها به نفع این جریان^۱‌هاست. این دشمن‌شناسی، وحدت را از یک انتخاب سیاسی به ضرورتی دفاعی و امنیتی تبدیل می‌کند.

۳. امت‌گرایی: عبور از مرزهای ساختگی

رهبری معظم با تأکید بر مفهوم «امت واحد» و تمسک به قاعده «الاسلام یعلو و لا یعلی علیه»، برتری هویت اسلامی را بر مرزهای ملی، قومی و زبانی مطرح می‌کنند. از این منظر، جهان اسلام یک پیکر واحد است که هرگونه ضعف در بخشی از آن، تمام امت را متأثر می‌سازد. این نگاه، مبنایی برای همبستگی عملی در قبال مسائل جهان اسلام – از فلسطین تا افغانستان و یمن – فراهم می‌کند.

۴. عقلانیت سیاسی: وحدت به‌مثابه بقا

از نگاه رهبری، وحدت اسلامی یک امر تزئینی یا تاکتیکی نیست، بلکه در شرایط نظام سلطه جهانی، «بقاء» امت اسلامی به آن گره خورده است. ایشان تأکید دارند که اختلافات مذهبی، اگرچه در حوزه فکری محترمند، نباید به صحنه تقابل سیاسی و امنیتی کشیده شوند. این عقلانیت سیاسی، وحدت را نه یک ارزش آرمانی صرف، بلکه راهبردی برای بقا و پیشرفت تمدن نوین اسلامی تعریف می‌کند.

راهبردهای عملی در گفتمان رهبری

بر اساس این مبانی نظری، رهبری معظم راهبردهای عملی زیر را دنبال کرده‌اند:

۱. حمایت از مجمع جهانی تقریب مذاهب اسلامی به‌عنوان نهاد اصلی همگرایی علمی و فرهنگی میان علمای مذاهب.

۲. برگزاری مستمر کنفرانس‌های بین‌المللی وحدت در ایام هفته وحدت و ماه ربیع‌الاول، به‌ویژه با حضور شخصیت‌های برجسته شیعه و اهل سنت.

۳. تشکیل کارگروه‌های فقهی مشترک برای حل مسائل مستحدثه و هماهنگی در فتاوای اثرگذار بر امت اسلامی.

۴. حمایت از گفتمان بیداری اسلامی و مقاومت به‌عنوان حوزه‌های همگرایی عملی میان مذاهب مختلف.

۵. تأکید بر زبان فارسی و عربی به‌عنوان زبان‌های علمی جهان اسلام و تقویت ترجمه و نشر آثار مشترک.

۶. پرهیز عملی از هرگونه اقدام تحریک‌آمیز در مناسک و شعائر که موجب تنش مذهبی شود.

نتیجه‌گیری

گفتمان وحدت اسلامی در اندیشه آیت‌الله خامنه‌ای از پشتوانه نظری منسجم و راهبردهای عملی قابل اجرایی برخوردار است که آن را از شعار به یک پروژه تمدنی ارتقا می‌دهد. مجمع جهانی تقریب مذاهب اسلامی، به‌عنوان میراث عملی این اندیشه، می‌تواند با ترویج این بنیان‌ها و راهبردها، پل ارتباطی

مؤثری میان امت اسلامی ایجاد کند. تداوم این مسیر نیازمند درک عمیق از این منظومه فکری و پایبندی به اصول آن در عمل است.